

світових практик: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22 листопада 2024 р.). Київ, 2024. С. 158–160.

2. Кривчун В. Фольклорний образ плахти та її символічне значення у нарисі Олени Звичайної «Миргородський ярмарок». *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2024. Вип. 1. С. 18–25.

3. Ленська С. Антитоталітарний дискурс у малій прозі Олени Звичайної. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2015. Вип. 13. С. 37–45.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-83>

ОСВІТА І НАУКА УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ: КОНЦЕПТУАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ

Лефтеров В. О.

доктор психологічних наук, професор,

перший проректор

Міжнародний університет

м. Одеса, Україна

Освіта і наука в сучасному світі виступають не лише соціальними інститутами, а й базовими компонентами державності, національної стійкості, інтелектуального суверенітету та інноваційної безпеки держави. В умовах глобальної турбулентності, цифрової трансформації та війни в Україні ці сфери зазнають багатовимірного впливу, що зумовлює необхідність їх переосмислення на рівні стратегічних пріоритетів.

За даними Міністерства освіти і науки України, освіта в умовах війни розглядається як простір безпеки, розвитку та відновлення, що потребує системних змін і довгострокових стратегій модернізації [1]. У зв'язку з цим виникає необхідність комплексного осмислення векторів відновлення та подальшого розвитку освіти і науки України в умовах глобальних змін.

Повномасштабна війна спричинила системні деформації освітньо-наукового простору, зокрема руйнування інфраструктури, порушення безперервності навчання, масштабну академічну міграцію, психологічну травматизацію учасників освітнього процесу. Сучасні дослідження свідчать, що війна також суттєво погіршила доступ до освіти, посилила нерівності та негативно вплинула на якість навчання і психоемоційний стан учнів і педагогів.

Аналіз функціонування сучасної освіти і науки в Україні в умовах кризи дозволив визначити найбільш актуальні і значущі проблеми:

1. Освітня система функціонує в умовах постійної небезпеки, що проявляється у фізичному знищенні навчальних закладів, необхідності їх функціонування в укриттях, обмеженому доступі до очного навчання.

2. Однією з ключових проблем є так звані «learning losses» – освітні втрати, що проявляються у когнітивній деградації, зниженні рівня знань, порушенні логіки навчання, зниженні мотивації.

3. Внаслідок війни спостерігається кадрова криза та «витік мізків». На жаль еміграція педагогів і науковців, спричиняє зниження освітньої та наукової продуктивності, розрив наукових шкіл тощо.

4. Поширене дистанційне навчання, з одного боку є фактором стабілізації системи освіти в умовах війни, а з іншого – може спричиняти цифрову нерівність, фрагментацію освітнього простору, зниження якості освіти.

5. Війна зумовила психологічну кризу учасників освітнього процесу, що проявляється у підвищенні рівня тривожності, фрустрації, гострих стресових та посттравматичних станах, що негативно відбивається на навчанні.

6. Інституційна інерційність системи освіти і науки, що виражається у низькій ефективності, або поганій реалізації декларованих реформ, невідповідності програм розвитку освіти і науки сучасним викликам, слабкій інтеграції науки і освіти з іншими сферами діяльності.

Враховуючі наведені проблеми, визначені концептуально-стратегічні вектори відновлення та розвитку освіти і науки України, які зображені у рис. 1. Так, ключовими вектором є ***відновлення освітньої і наукової інфраструктури та безпеково-орієнтований розвиток освіти***, що передбачає збереження, відновлення і модернізацію освітньої інфраструктури, зруйнованої внаслідок війни. Державні програми мають бути орієнтовані та створення безпечного освітнього середовища, включаючи будівництво укриттів, модернізацію навчальних закладів і розвиток інклюзивної освіти, інтеграцію безпекових компетентностей у зміст освіти, розвиток культури безпеки та цивільного захисту, формування готовності до кризових ситуацій. Окремим напрямком також є відновлення освіти і науки на деокупованих територіях, що включає формування нової мережі закладів освіти, науково-дослідних установ, кадрового потенціалу та системи управління.

Рис. 1. Концептуально-стратегічні вектори відновлення та розвитку освіти і науки України

Цифровізація освіти і науки виступає ще одним драйверів інноваційного розвитку освіти. Це передбачає удосконалення та більш широке впровадження електронних освітніх ресурсів, цифрових платформ навчання, систем дистанційної освіти, освітніх екосистем, підвищення цифрової компетентності педагогів та учнів. Цифровізація також сприятиме інтеграції української науки у світовий науковий простір.

Збереження і повернення інтелектуального потенціалу, розвиток людського капіталу в галузі освіти і науки – є базовим ресурсом відновлення держави і включає створення умов для повернення педагогів і науковців, розвиток дистанційної наукової співпраці, підтримку молодих дослідників. У центрі сучасних реформ має знаходитись особистість, її розвиток, самореалізація та здатність до навчання впродовж життя.

Окремим вектором відновлення науки та освіти в Україні є *інноваційний розвиток та технологізація освіти*, що передбачає впровадження STEM-освіти (інтегрований підхід до навчання, що об'єднує науку (Science), технології (Technology), інженерію (Engineering) та математику (Mathematics)), розвиток штучного інтелекту в освітньому процесі, використання інтерактивних технологій навчання, розвиток дослідницьких компетентностей тощо.

Інтернаціоналізація та євроінтеграція освіти і науки забезпечить інтеграція України до європейського освітнього та наукового простору і

сприятиме залученню інвестицій у сферу освіти і науки, участь у міжнародних наукових проєктах, розвиток спільних освітніх програм.

Сучасні виклики зумовлюють необхідність впровадження **управлінських та інституційних трансформацій**, що передбачає підвищення гнучкості та адаптивності освітньо-наукової системи, автономію закладів освіти, розвиток академічного менеджменту, підвищення якості управлінських рішень, стратегічне планування розвитку науки і освіти.

Вектор **психологічної резильєнтності та ментального здоров'я в галузі освіти та науки** визначає впровадження програм психосоціальної підтримки, розвитку емоційного інтелекту, формування стресостійкості та адаптивності освітян, науковців, здобувачів освіти. Все це разом з іншим сприятиме екологізації освіти та розвитку дослідницької культури.

Отже, відновлення та інноваційний розвиток освіти і науки України в умовах кризи мають комплексний характер і охоплюють інфраструктурні, технологічні, соціальні та управлінські аспекти. Реалізація зазначених концептуальних напрямів сприятиме формуванню конкурентоспроможної, інноваційної та стійкої освітньо-наукової системи, здатної забезпечити ефективне відновлення України та її інтеграцію у глобальний простір.

Література:

1. Рік системних змін і відновлення освіти і науки в умовах війни. *Офіційний сайт МОН України*. 2025. URL: <https://mon.gov.ua/news/2025-rik-rik-systemnykh-zmin-i-vidnovlennia-osvity-i-nauky-v-umovakh-viiny?utm.com=>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-84>

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Миронюк В. Ф.

викладач

*Фаховий коледж Міжнародного університету
м. Одеса, Україна*

Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних та мобільних, технологій значно впливає на способи діяльності людини. Особливої актуальності при цьому набувають досягнення мобільних технологій та широкому використанню мобільних пристроїв у громадськості та у різних